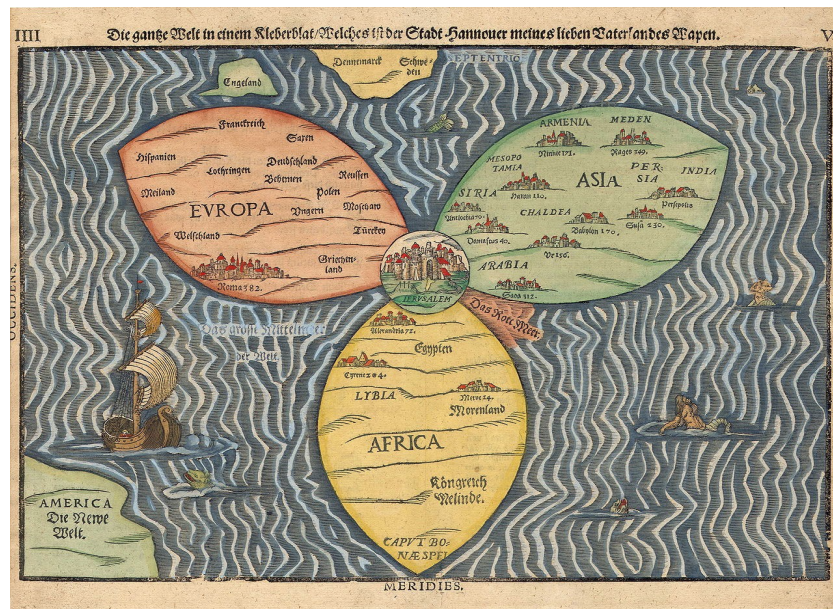

EURÁZSIAI KALEIDOSZKÓP

7. sorozat: A kereszténység geopolitikai súlyponteltolódásai

1. előadás: A kereszténység elfeledett első ezer éve

Farkas Flórián

Mikes International

Hága, 2013. szeptember 19.

Az Eurázsiai Kaleidoszkóp prezentációs (pdf), valamint hanganyaga (mp3) szabadon felhasználható egyéni, illetve oktatási célra. Kereskedelmi felhasználás esetén a Mikes International írásbeli engedélye szükséges.

© Mikes International, 2001-2013

***KérjeteK és adatik néktek; keressetek és
találtok; zörgessetek és megnyittatik néktek.***

Máté 7:7

A 2013-2014 évad műsora

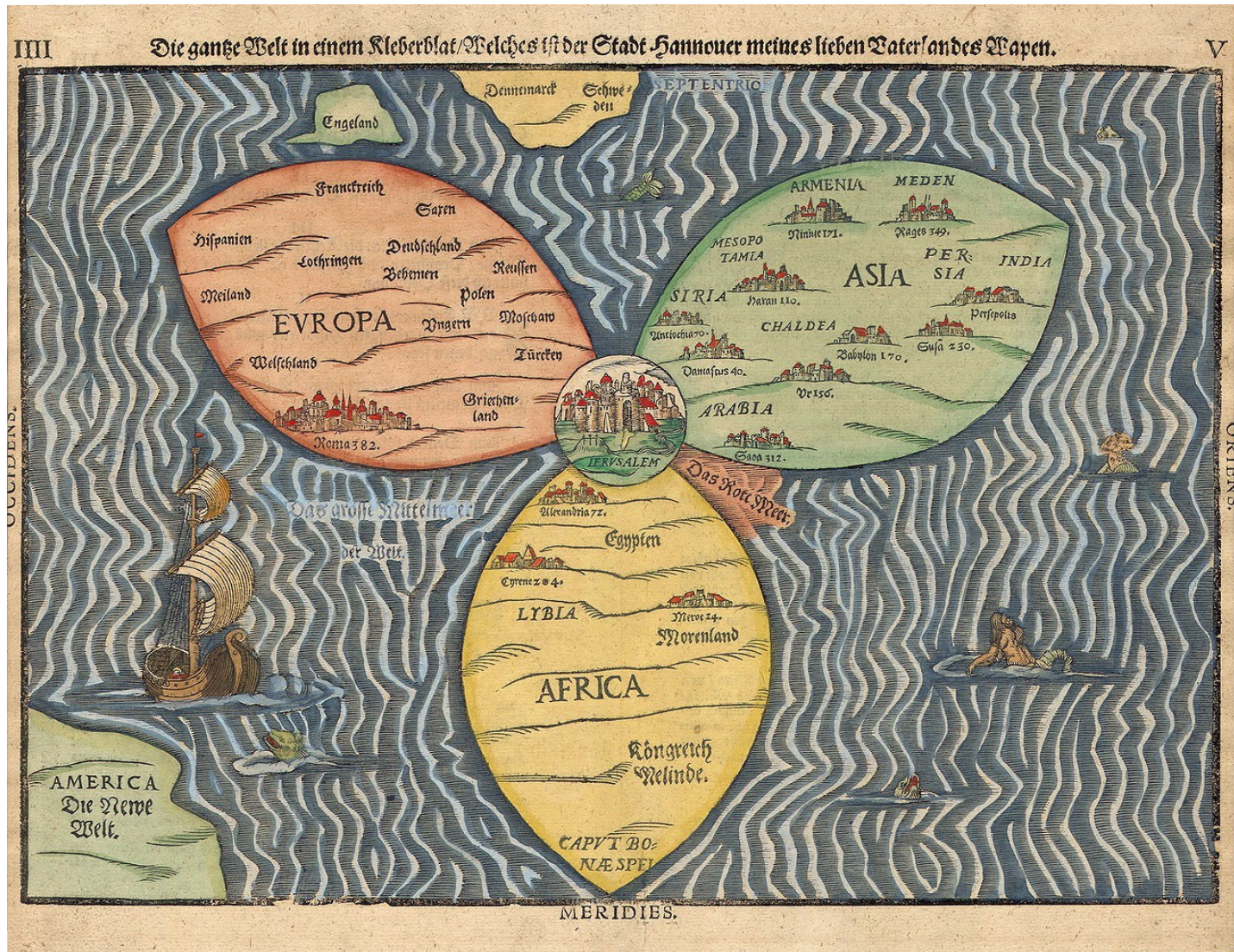
- ➔ 1. A kereszténység elfeledett első ezer éve
- 2. Chalcedon kulcsszerepe a kereszténység dogmatikai és geopolitikai történetében
- 3. A kereszténység új súlyponteltolódása a 21. században
- 4. A kereszténység és Európa a 21. században
- 5. Az iszlám misztikus (szufi) háttér Elif Shafak regényeiben
- 6. Geert Kimpen: 'De kabbalist' – a zsidó misztika (kabbala) irodalmi köntösben
- 7. Mani (216–274) - a fény prófétája
- 8. Arius (250-336) - az észak-afrikai presbiter és pap
- 9. A kereszties hadjáratok az arabok szemével
- 10. A kathar (albigens) kultúra virágzása és elpusztítása

Bevezetés

A történelemszemlélet fő problémái:

1. A történelmet a győztes írja, retrospektíven.
2. Determinizmus: valami azért történt úgy, ahogyan megtörtént, mert másképpen nem is történhetett.

Heinrich Bünting (1545 – 1606): *Itinerarium Sacrae Scripturae* (A Szentírás útikönyve) – 1581 - Magdeburg. Fametszett térképek.

A kereszténység súlypontja az első századokban

- A Közel-Keletről származik.
- Az első évszázadokban a legnagyobb (szellemi) központjai, legnevezetesebb templomai és kolostorai Szíriában, Palesztinában és Mezopotámiában voltak.
- Szíriai nyelv.

MS 577
Syriac Sertā book script. Mt. Sinai, Egypt, ca. 11th c.

A kereszténység súlypontja az első századokban

- Niceai zsinat (325) – Krisztus isteni természetének megerősítése.
- Chalcedoni zsinat (451) – Krisztus két természete közötti viszony
 - Orthodoxok győztek
 - “Nesztoriánusok” (“Keleti Egyház” - Kelet-Szíria és attól keletre)
 - “Jakobinusok” (“Nyugat-Sziriai Egyház”, Jacobus Baradeus, 6. sz. földalatti, párhuzamos egyház, + koptok Egyiptomban => monophysiták)
 - Technikailag: nesztoriánusok: Kelet Asszíriai Egyház; jakobinusok: Szír Orthodox; koptok: Alexandriai Kopt Orthodox Egyház.
- I. Timóteus nesztoriánus pátriárcha (780-823) – a közös dogmatikai pontok:
 - Szentháromság, Inkarnáció, keresztség, Kereszt imádása, eucharisztia, a két Testamentum, halottak feltámadása, örök élet, Krisztus visszatérése, utolsó ítélet.
 - A nesztoriánusok és a monophysiták nem voltak periférikus szekták; valójában ők voltak számbeli többségben Afrikában és Ázsiában.
 - Nélkülük a kereszténység történetének jelentős része hiányzik.

Vallások/egyházak élete

- Vallások/egyházak elhalnak, kipusztulnak:
 - Muszlim Spanyolország
 - Buddhista India
 - Kelet-Európa zsidó világai
 - **A keleti kereszténység**
- Az egyetemes emberi kultúra részei, történetük ismerete létfontosságú:
 - Szellemi értékek
 - Tanulságok a vallások/egyházak fejlődésére, elpusztulására.

Eurocentrizmus ('Mare Nostrum')

Keleti 'nyitás'

- Kereszténység elterjedése: üldözés, mártíromság, fokozódó tolerancia következtében terjedés, az egyházi szervezet tükrözi a birodalmét, majd a birodalom bukása után a romokon virágzik
- Római Birodalom → Perzsa Birodalom

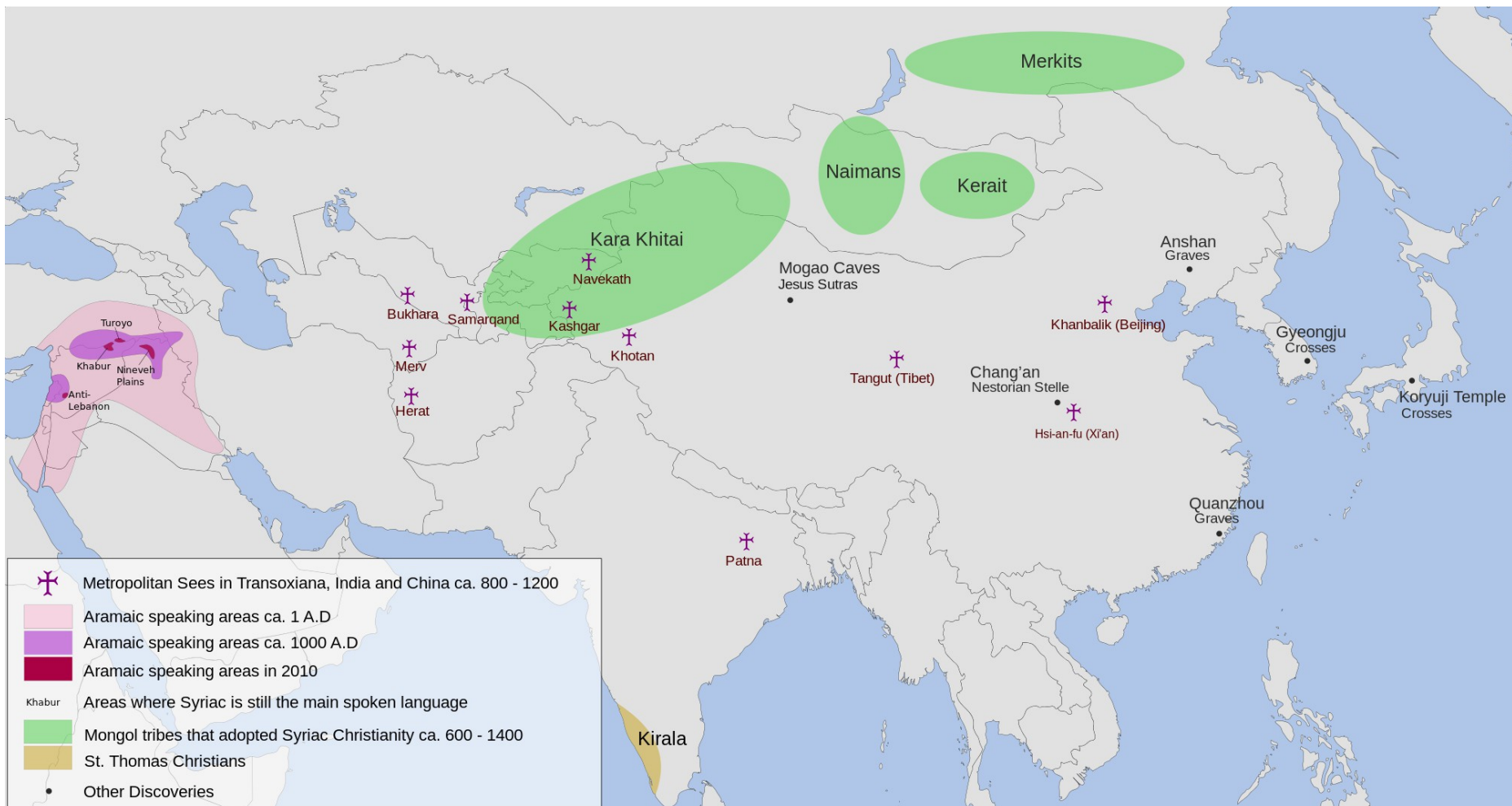
Politikai határok ≠ szellemi határok

Politikai határok ≠ szellemi határok

- 7. századra a nesztoriánusoknak jól kiépített egyházi rendszerük volt a Perzsa Birodalomban
- Irány Kelet: Közép-Ázsia: törökök, ujugurok, mongolok, tatárok, stb.: többvallású világ
- Első formális misszió Kínába 635-ben: Ch'ang-an (Tang dinasztia kezdete)
 - Kezdeti sikerek, majd intolerancia
 - Elsősorban a Selyemút mentén maradtak erős keresztény telepek
- India: Tamás apostolig vezetik vissza eredetüket
- Az evangélizáció sebessége is sokkal nagyobb, mint Európában (a földrajzi adottságok ellenére)
 - Frank Gallia: 6. század eleje; angol-szászok: 7. század;
 - 987: Kiev; Norvégia, Svédország 1000 körül;
 - Litvánia: 1380-as évek

Politikai határok $\neq$ szellemi határok

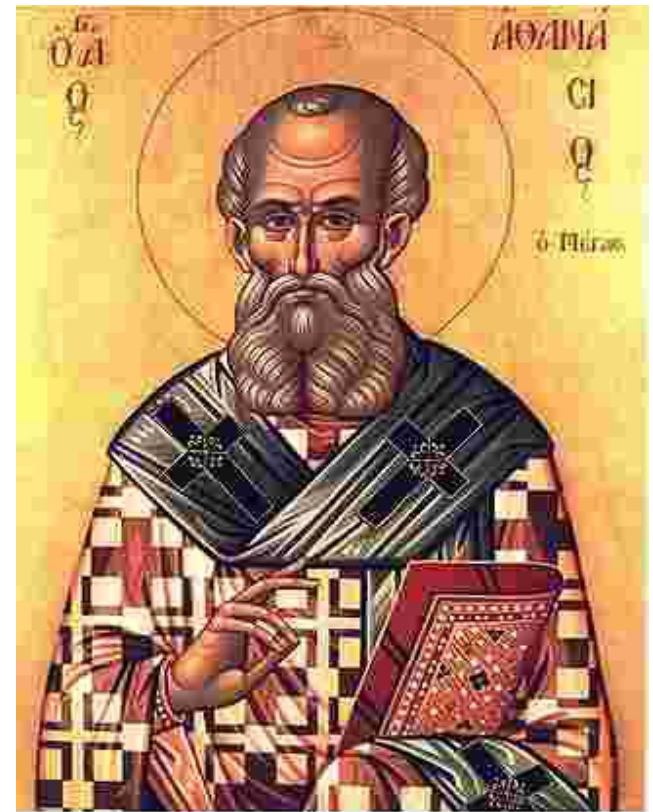

A Kelet egyházai

- Merv (Alexandria vagy Antiochia in Margiana – ma Türkmenisztán):
 - Századokon át a keresztény világ egyik legnagyobb szellemi központja
 - 420-ban püspöke volt, 544-ben metropolita székhely
 - kb. 500-tól a Mervi Iskola az antik görög kultúrát fordította görögből és szíriaiból a közép-ázsiai nyelvekre
 - Multikulturális és többvallású közeg! (muszlim, buddhista, zoroasztriánus, manicheus)
- 5. század: 5 nagy patriarchátus a Római Birodalomban (csak Róma volt Európában). Alexandria – Afrika, Konstantinápoly, Antiochia és Jeruzsálem – Ázsia)
- A Közel-Kelet volt évszázadokig a kereszténység mozgató ereje: Antiochia, Edessa, Nisibis a keresztény világ nagy szellemi fellegetvái voltak.
- Még a 8. században is Róma a birodalmi központtól (Konstantinápoly) távol eső határterületnek számított. 640 és 740 között 6 pápa származott Szíriából, számos görög mellett (számos liturgiai és zenei elemet hoztak magukkal Szíriából és Keletről) – gregorián zene

A Kelet egyházai

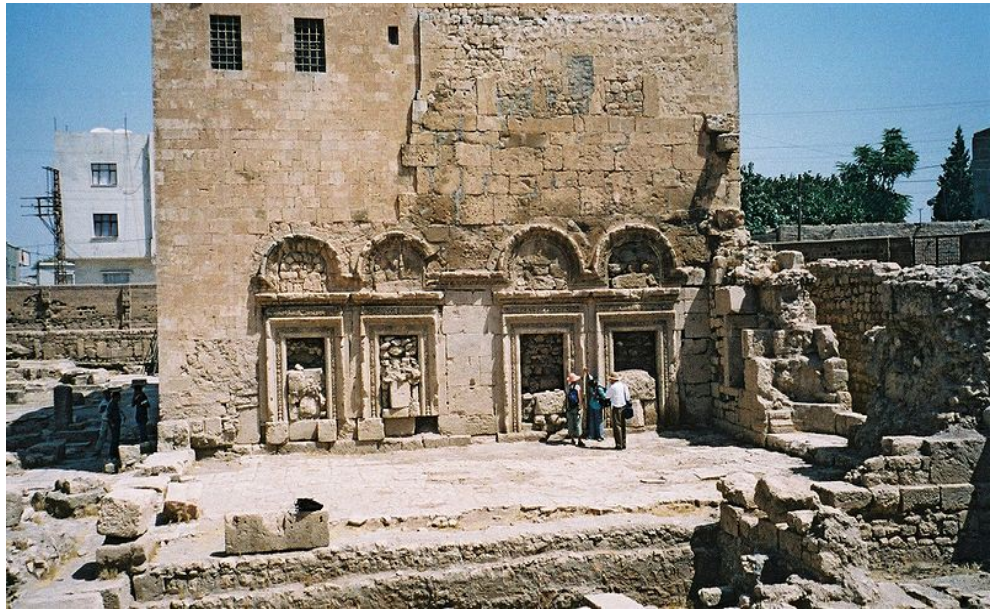
- Az iszlám hódítás után is évszázadokig virágzott a Keleti Egyház
- Liturgikusak és hierarchikusak voltak, csodálatos liturgiával
- Monaszticizmus
- Athanasius (296-373), Alexandria: “Isten emberré lett, hogy az emberek istenekké válhassanak”. Utódai folytatták a *theosis* elvét, amely a spirituális élet legvégső célja.
- A keresztény miszticizmus a Keleti Egyházon belül érte el legmagasabb csúcsát.

A Kelet egyházai

- Tudományosság:
 - Görög, szíriai, kopt
 - Edessa, majd **Nisibis**: Itt fordították le szinte az egész antik műveltséget, amit továbbadtak a muszlimoknak (Damaszkusz, Bagdad – Harun al-Rashid (763-809), majd Európának (+ szanszkrit, buddhista szövegek, stb.)
 - A folyamatos iszlám hódítás ellenére is a keleti tudományosság a 12-13. században élte az igazi aranykorát (állandó megújulási képesség)

Szt. Jákob templom
Nisibis (Nusaybin)

Hanyatlás és pusztulás

- Nem folyamatos, hanem lépcsőzetesen sokkok
- 1200 körül az ázsiai és afrikai keresztény közösségek erősek voltak, de 200 év múlva jelenlétük összeomlott
- Okok:
 - Keresztes hadjáratok és azok negatív kihatása: általános rombolás + egyre szigorodó szabályok és korlátok a nem-muszlim lakossággal szemben (globális lehűlés). A legnagyobb gondot az állandóan megújuló keresztes hullám volt: a muszlim hatóságok állandó irritálása
 - Az Abbaszid Kalifátus szétesése (végül 1258-ban)
 - Szelzsduk majd oszmán törökök hódítása (amely évszázadokig eltartott → szabadrablás)
 - Mongolok
 - Oszmán Birodalom gyengülése majd szétesése
 - Demográfia: etnikai arányok erőszakos megváltoztatása, születési arányok eltolódása
- Észak-afrikai egyházak ↔ koptok
- Megmaradás szórványban: minden probléma ellenére jelenleg még mindig 10-12 millió keresztény él a régi ősi területen

Tanulságok

- Állami segítséggel vagy anélkül
- Csak az elitet megfogni vagy gyökeret verni
- Kulturális hatás (mecsetek, rítus, fejkendő, stb.)
- Történelmi elágazások szerepe:
 - Chalcedonban nem az orthodoxok nyernek
 - Manicheánus ujjurok, keresztény keraitok és nem a muszlim törökök hódítják meg a Közel-Keletet
 - VIII. Henrik első felesége
- Egy vallás/egyház igazságát nem szabad a világi sikerekkel összetéveszteni és azokra visszavezetni.
- Újrakezdés:
 - Zsidóság: Palesztina-Izrael
 - Granada: új mecset az Alhambra tövében (kb. 1 millió muszlim bevándorló Spanyolországban)
 - Kína: nesztoriánusok, 7-9 sz., római katolikusok 13-14 sz., és 16-17 sz., protestáns és katolikus 19. sz. - 1949-ig, jelenleg 50-90 millió hívő

Irodalom – könyv

- Jenkins, Philip: *The Lost History of Christianity*. HarperOne, 2008.
- Jenkins, Philip: *Jesus Wars*. SPCK, 2010.
- Jenkins, Philip: *The Next Christendom*. Oxford UP, 2011.
- Jenkins, Philip: *The New Faces of Christianity*. Oxford UP, 2006.
- Jenkins, Philip: *God's Continent*. Oxford UP, 2007.
- Dalrymple, William: *From the Holy Mountain*. Owl Book, 1997.
- Innemé, Karel C. & Lutz, Robin: *Koptische kloosters*. Fontein, 1999.
- Procopius: *The Secret History*. Penguin, 2007.
- Moschou, John: *The Spiritual Meadow*. Cistercian Publications, 1992.
- Theodoret of Cyrrhus: *A History of the Monks of Syria*. Cistercian Publications, 1985.
- De Rosa, Peter: *Vicars of Christ*. Poolbeg, 2000.
- Asbridge, Thomas: *The Crusades*. Simon & Schuster, 2012.
- Williams, Rowan: *Arius*. Darton, Longman and Todd, 1987.
- Kannengiesser, Charles: *Arius and Athanasius*. Varorium, 1991.
- Stead, Christopher: *Doctrine and Philosophy in Early Christianity*. Varorium, 2000.
- Decret, François: *Mani et la tradition manichéenne*. Maitres Spirituels, 1974.
- Maalouf, Amin: *Les Jardins de lumière*. Lattès, 1991.
- Maalouf, Amin: *Les croisades vues par les arabes*. Lattès, 1983.

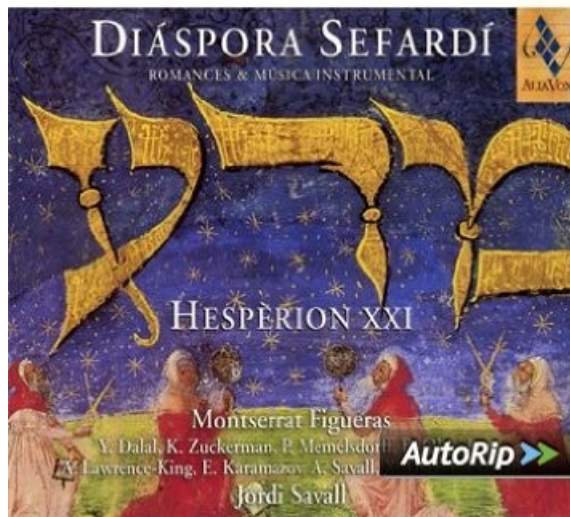
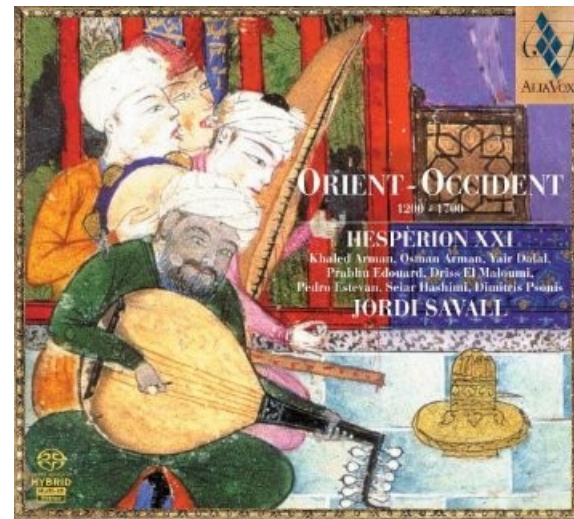
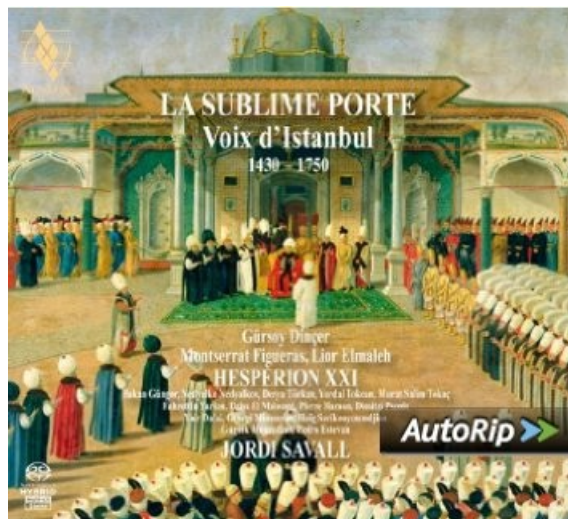
Irodalom – könyv

- Schuon, Frithjof: *The Transcendent Unity of Religions*. Quest Books, 2005.
- Ostrogorsky, George: *History of the Byzantine State*. Basil Blackwell, 1989.
- Vasiliev, A. A.: *History of the Byzantine Empire*. Madison, 1928.
- Glubb, John Bagot: *The Great Arab Conquests*. Hodder & Stoughton, 1963.
- Glubb, John Bagot: *The Empire of the Arabs*. Hodder & Stoughton, 1963.
- Glubb, John Bagot: *The Course of Empire*. Hodder & Stoughton, 1963.
- Glubb, John Bagot: *A Short History of the Arab Peoples*. Dorset Press, 1969.
- Glubb, John Bagot: *The Life and Times of Muhammad*. Cooper Square Press, 2001.
- Lings, Martin: *Muhammad*. Inner Traditions, 2006.
- Nasr, Seyyed Hossein: *Muhammad: Man of God*. ABC International Group, 1995.
- İnalcik, Halil (ed.): *An Economic and Social History of the Ottoman Empire*. I-II. Cambridge UP, 2004.
- Norwich, John Julius: *Byzantium – The Early Centuries*. Alfred A. Knopf, 2007.
- Norwich, John Julius: *Byzantium – The Apogee*. Penguin, 1993.
- Norwich, John Julius: *Byzantium – The Decline and Fall*. Alfred A. Knopf, 2006.

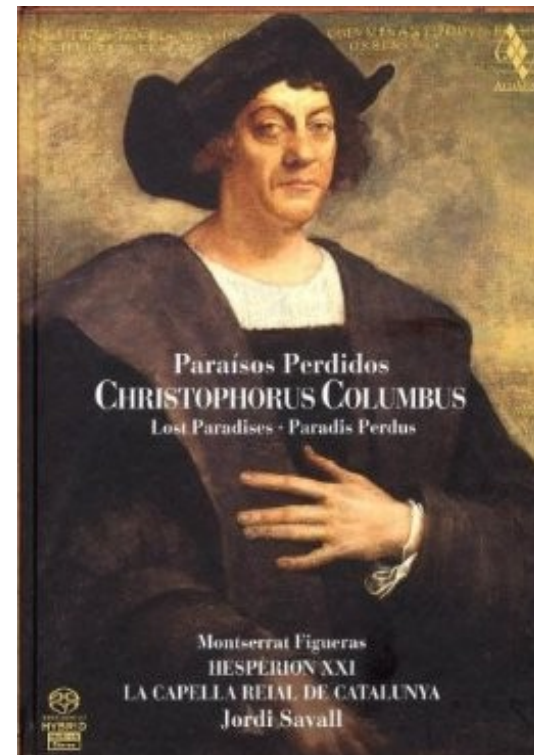
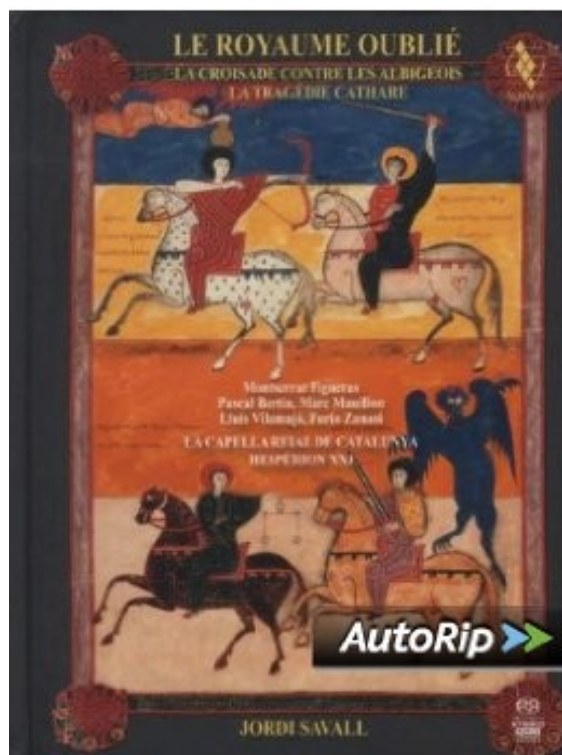
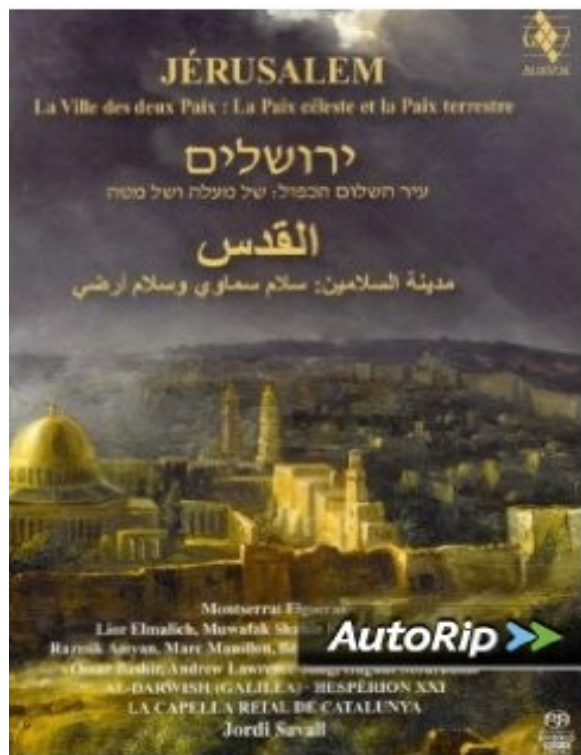
Irodalom – könyv

- Robinson, Francis: *The Mughal Emperors*. Thames & Hudson, 2007.
- Farrokh, Kaveh: *Shadows in the Dessert – Ancient Persia at War*. Osprey Publishing, 2004.
- Roquebert, Michel: *Histoire des Cathares*. Tempus, 2002.
- Roquebert, Michel: *La religion cathare*. Tempus, 2009.
- Obrusánszky, Borbála: A nesztoriánus vallás elterjedése és jelentősége Belső-Ázsiában. Mikes International, 2008.
http://www.federatio.org/mikes_bibl.html#137

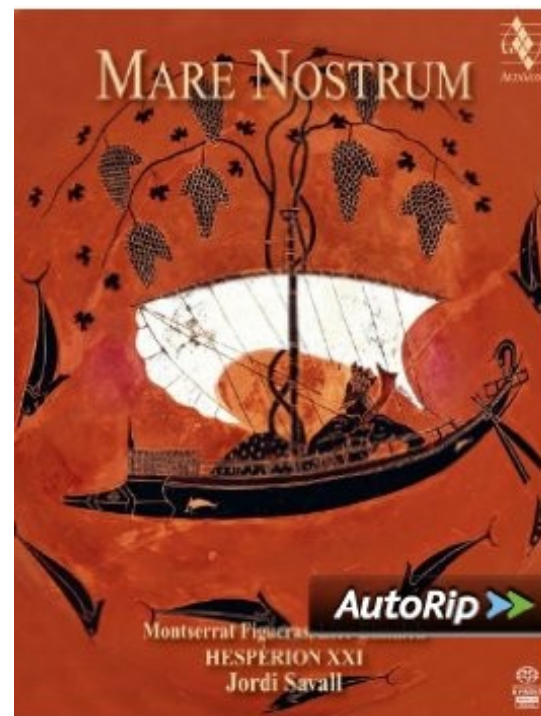
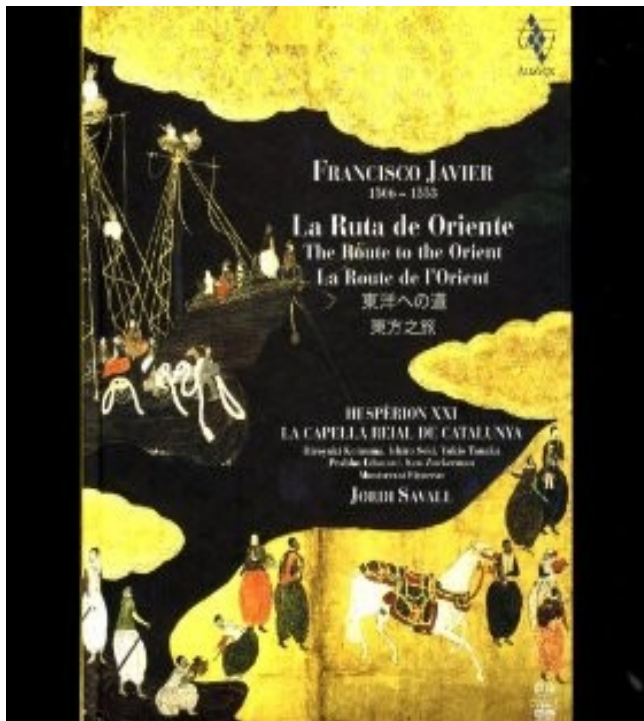
Irodalom – (SA)CD

Irodalom – könyv & (SA)CD

Irodalom – könyv & (SA)CD

Irodalom – film

